

Spolni se v izviru vsaka želja,
Sloga sere zedini društva vse,
Solze so v očesu le veselja,
Tuge jok neznan človeštvu je.

Zgine duh nesložnosti, bojezni,
Vse navdá zaúpa jasni kras,
Bog je cilj, pričina vse ljubezni,
Vedno le pravilo on za nas.
Vlade cvet, al že si ti med nami,
Vlade slad, al nas navdajaš mar?
Sta dosežna perhlo slabi rami,
Al sta sanj, za tu — nebitna stvar?

Žalibog! sta daljno proč od zemlje,
Naši po slepoti splašena,
Greha ki za kazni vir ne jemlje,
Napčno vsim priprosti uzrok dá.
Še temni pomota naše glave,
Še razum zavit je v gosti mrak,
Dih zastonj zaúpa v sape zdrave,
Strasti je igrača smertni vsak.

Istina, pravica, mož-beseda,
Prazni so in votli glasi še,
Le zaman po zmage znakih gleda,
Ki si zbral pravedno cesto je.
Kar velí zapoved vere svete,
Rani se na zemlji vsaki dan,
Uma dar, in milosti prejete,
Bo še dnes, ko nekdam, zakopan.

Zgini ta napaka, mili oče,
Vlade slad pravične dojdí nam,
Pravo pot ki vižati nas hoče,
Krepi moč do mračne meje tam;
Sveti nam prijazna luč pokoja,
Pervimu nekdam namenjena,
Doba brez terpinčenja in znoja,
Brez pregreh in tug napadanja.

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V 17. seji utrjuje dr. Toman predlog svoj zarad železnice iz Loke v Gorico in željo izrekuje, da deželni zbor se zarad nje obrne do ministerstva kupčijstva in državnega zbora. Predlog se je izročil gospodarskemu odseku. — Posl. Kromer poroča v imenu finančnega odseka o sprejemu normalno-šolskega zaklada v oskrbníštvo deželnega odbora, in o proračunu tega zaklada za leto 1870., po katerem se kažejo stroški z 7401 gold., dohodki skupni pa z 10.895 gold. tako, da konec leta bi ostalo še 3494 gold. Vsi predlogi so bili sprejeti. — Poslanec Svetec poroča v imenu odseka za gruntne davek tako-le: „Kar je namreč deželni zbor lani od sl. predsedstva c. kr. deželne vlade prosil, naj bi se po Najvišem sklepu od 31. decembra 1864. l. gruntne davek ne odpisoval samo zavolj slabe letine, ampak tudi zavolj preobloženja, — potem naj bi se tisti zneski, ki se imajo zavolj preobloženja odpisati, že precej od začetka leta izločili in ne tirjali, in potem naj bi se nasveti, koliko in komu se ima kaj odpisati, konec vsacega leta in pred ko mogoče predlagali, temu vsemu popolnoma ustreza ukaz, ki ga je izdalo c. k. finančne direkcije predsedstvo dne 19. avg. t. l. do c. k. okrajnih glavarstev in c. k. davkarij, in ki se nahaja v rokah sl. zbora v prilogi 37. Le eno vprašanje je zdaj še, namreč ali bodo tudi izvršilni organi, to je, cesarska okrajna (kantonska) glavarstva in davkarije svojo nalogo na tanko in

vestno dopolnovali v tem obziru, da bodo, kolikor je koli mogoče, vse preobložene gospodarje izkazovali, ter ne gledé na veliki trud in težave, ki jih ima tako delo, za to skrbeli, da bodo ti vsi, kolikor mogoče v pravični razmeri deležni dobrote, z Najvišim sklepom od 31. decembra 1864. leta jim namenjene. Le ako tudi te gosposke storé svojo dolžnost, nadjati se je primernega in zdatnega vspeha. Ako pa te gosposke za kateri kraj nič ne predložé, potlej se samo ob sebi razume, da ministerstvo tudi nobenega odpisa privoliti ne more. To je bilo, kakor je podoba, tudi krivo, da se je za 1867. leto več ko dve tretjini menj odpisalo, kakor za 1866. leto; to je krivo, da se nekim okrajem odpisujejo precejšnji zneski, a drugim, ki so tudi preobloženi, nič; ali da se istemu okraju eno leto odpiše, drugo ne. Iz pridjanega izkaza je razvidno, kako se je v imenovanih dveh letih po raznih okrajih zastran tega godilo. Vidi se, kako različno se je ravnalo, kako neenako je bila dobrota razdeljena. Po vsem tem je eno gotovo, namreč to, ako hočemo, da se blagosrčni namen Njih Veličanstva izpolni, moramo z vso pazljivostjo na to gledati, da se pozvedbe, kdo je preobložen, po vseh okrajih, in to kolikor mogoče enakomerno storé. Zato bo treba, da se tista c. kr. okrajna glavarstva, ki so doslej v tej reči zaostajala, prebudé na živeje delovanje; da če potrebujejo kacega navoda ali nauka, jim se ta dá, in ker je posebno veliko na tem ležeče, da so zaupniki, ki se po finančnega vodstva ukazu smejo privzeti, res izvedeni, zanesljivi in tudi pred ljudstvom zaupanja vredni možje, zato naj bi se priporočilo c. k. glavarstvom v ta namen jemati tudi take može, ktere bi občinski zastop sam za to izvolil. Vrh tega mora odbor povdarjati še to-le: Ljudem se namreč izdajajo davkovske bukvice še zmirom samo v nemškem jeziku, čeravno je že zdavnej obljubljen, da bodo tudi v slovenskem. Potem je pri rekih davkarijah večkrat ta navada, da ljudém, ki imajo na več bukvic plačevati, če kaj na odbót (à konto) prinesó, jim se to ne zaračuna po primeri na vse bukvice, ampak včasí menda iz same lágoti (komoditete) samo na ene bukvice. Potem se pa lahko zgodi, da je na ene bukvice ves dolg za celo leto izplačan, na druge pa za celo leto še ostane, in ljudje, ki so mislili, da je znesek, ki so ga plačali, vsaj za ene kvatre, ali morebiti za pol leta za ves davek zalegel, ostanejo po omenjenem ravnanju še naprej v dolgu in rubežni. Poslednjič se je omenilo katastralne reambulacije, ki je še zmiraj v naši deželi, in odsek je bil zastran nje te misli, da je zdaj gledé na novo postavo o zemljiškem davku najbrže odveč, in da bi lahko prenehale, ali vsaj, ako se vladi zdi še potrebne, naj bi se vsaj nikakoršni stroški več občinam ne nakladali, ker ima po §. 14. omenjene nove postave vse take stroške sama država trpeti. — Po vsem tem je odbor nasvetoval: Slavno c. kr. deželne vlade, oziroma c. kr. finančne direkcije predsedstvo se prosi: a) Naj blagovoli svojo pozornost obračati na to, da se bo Najviši sklep, dotično njegov ukaz od 19. avgusta t. l., po vseh okrajih, kolikor mogoče, enakomerno spolnoval, ter v ta namen delovati na c. kr. okrajna glavarstva in c. k. davkarije, ako bo treba, z naukom in spodbudo. b) Naj blagovoli c. kr. okrajnim glavarstvom priporočiti, da bodo pri pozvedovanju, kdo je preobložen, za izvedence in zaupnike privzemali tudi take može, ktere občinski zastop za ta namen naznani. c) Naj blagovoli poskrbeti, da se davkovske bukvice izdadó v nemškem in slovenskem jeziku. d) Naj blagovoli c. kr. davkarijam ukazati, da naj tistim davka-plačnikom, ki na več bukvic plačujejo, njih delna plačila (Theilzahlungen), ki še niso zapadla, kolikor je mogoče, na vse bukvice enakomerno zarajtujejo. e)

Naj blagovoli poskrbeti, da se vsi stroški za katastralne reambulacije, če te vsled nove postave o zemljiškem davku ne prenehajo, po §. 14. te postave, prevzemo na državo, in se občine od njih rešijo.“ — Odborovi nasveti so bili z dodatkom Dežmanovim, da deželni odbor nasvetuje prihodnjemu zboru, kako bi se zgubi, ki jo po davkovskih odpisih trpijo deželne in občinske priklade, v okom prišlo, vsi sprejeti. Pri tej priliki je dr. Toman povdarjal, kako različno se v posamnih krajih odpisujejo davki in da je podoba, da se odpisujejo le, kakor se okrajnemu predstojniku poljubi. V okolici ljubljanski se za leto 1867. ni nič odpisalo, za leto 1866. pa 17667 gold., tudi ribniškemu okraju se ni nič odpisalo, v radoliškem 1866. leta 243 gold. 7 kr., 1867. leta nič — vse to je dokaz, kako malo naši uradniki skrbijo za ljudstvo — (dobro!) in vendar se nekteri še bahajo, kakor da bi to, kar odpišejo, njih milost bila! — Poslanec Pintar v imenu gospodarskega odbora poroča o predlogu Razlagovem zaradi naprave deželne asekuracije zoper škodo ognja. Odbor pritrjuje Razlagovemu predlogu, vendar nasvetuje, naj deželni odbor to stvar na tanko pretehta in prihodnjemu zboru poroča. Dežman misli, da je treba pred vsem določiti, ali ta asekuracija ima biti posilna ali ne; Zagorec je za posilno, če bo plačilo majhno in se prav revni hišni gospodarji celó oprostijo plačila. Naposled se sprejme predlog gospodarskega odseka. — Poslanec Dežman poroča v imenu deželnega odbora o prošnji mestnega ljubljanskega starešinstva, da bi se mu dovolilo prodati celo posestvo na mahu (močvirji), ki je cenjeno na 43.000 gld. Dr. Bleiweis govori zoper to prodajo in svari mestno gosposko, naj nikar ne posnema države, ktera tudi skor vse prodaja, kar ima, da nazadnje nič nima, skupljeni denar pa jej tudi zgine. Zdaj prodajati zemljišča, ko se le malo za-nje skupi, bilo bi znamenje slabega gospodarja. Ljubljanski mah bode čedalje več vreden; cena drv gré leto za letom kviško, in s to dragino prihaja tudi vrednost šote več. Izprva se je oral (joh) močvirja kupil po 20 kr., zdaj je cena nekterim zemljiščem ondi že po 100, 200 gold. in še čez. In saj hranilnica ne pritiska na mesto, da bi mu dolg plačalo, ker se jej ni bati, da bi pri mestu kaj zgubila. Tudi ni res, da bi mesto pri najemnikih (štantmanih) mahú kaj zgubilo; če nekteri tudi počasi plačujejo, pa vendar plačajo vsi. Zato naj deželni zbor nikar ne dovoli prodaje, al nasvetuje naj mestnemu starešinstvu, da bolje gospodariti na „Hauptmanici“. V tem smislu govori tudi dr. Toman. Dr. Kaltenegger in Dežman (mestna odbornika) nasprotujeta in povdarjata, da niti država niti mestna gosposka ne moreta s posestvom tako dobro gospodariti, kakor posamezen lastnik. Potem pa seže baron Apfaltrern v besedo in se čudi, da dva deželna odbornika (Bleiweis in Toman) nasprotujeta predlogu dež. odbora. Deželni glavar, dr. Costa in Dežman razjasnujejo, kako je ta predlog prišel tak, kakoršen je bil, v zbor. Sklep je bil, da se mestu ne dovoli prodaja. — Dr. Zarnik poroča v imenu ustavnega odseka o organizaciji deželne bolnišnice. Po kratkem ugovoru posl. Dežmana se sprejme predlog, po katerem se je deželnemu odboru dal nálog, da prihodnjemu zboru nasvetuje, kako naj se izvrši preuredba bolnišnice.

Ob dveh se je seja končala in na večer ob 6. uri začela, pa še le ob 11. uri končala 18. seja. Dr. Zarnik v svojem imenu in v imenu družnikov svojih praša c. k. vlado, ali je ni volja, da se pri vodstvu južne železnice potegne za to, da se službe oddajajo ljudem, ki razumejo slovenski. C. k. deželni predsednik je brž odgovoril na to vprašanje in rekel, da. — Po-

tem poroča dr. Bleiweis v imenu šolskega odseka za vpeljavo slovenskega jezika kot učnega jezika šol in za napravo pravoznanstvene akademije, ali če te ne more biti, vseučilišča v Ljubljani. Tu pa se je vnela jako živahna razprava, ki je trajala blizo 3 ure in se končala s tem, da je bila postava zaradi jezika v ljudskih šolah in v šolah za pripravnike, in pa prošnja do c. kr. vlade, da se napravijo slovenske gimnazije na Kranjskem, za Nemce pa paralelni razredi z nemškim učnim jezikom, in pa pravoznanstvena akademija ali pričetek vseučilišča v Ljubljani, z veliko večino sprejeta. Drugi pot prinesemo na drobno popis te obravnave, pri kateri je za gospodstvo nemščine zavzeta manjšina očitno razodela, da ni nič pozabila a se tudi nič ne naučila. — V tej seji je bil predlog zaradi spremembe sodnij gledé na nove občine sprejet, — isto tako tudi predlog zaradi vpeljave slovenskega jezika v uradnije deželne; — predlog, da deželni zbor voli deželnega glavarja in namestnika njegovega, se je popustil, in predlog finančnega odbora, da se ljubljanskemu mestu naložite le dve petinki stroškov za ljubljanske bolnike, bil je zavržen. — Proračun o stroških in dohodkih posilne delalnice za l. 1870., o katerem je poročal dr. Costa, je bil potrjen. — Dr. Bleiweis poroča v imenu deželnega odbora o podpori za nauk v modelovanji na realki, ki je bila dovoljena.

V 19. seji je dr. pl. Kaltenegger o vodni postavi poročal v imenu odbora (v kterege so bili izvoljeni dr. pl. Kaltenegger, dr. Costa, dr. Toman, Jugovic, Kotnik in Pintar. Bila je po nekterih spremembah s tem dostavkom sprejeta, da se vlada naprosi prihodnjemu zboru predlagati tudi postavo o ribštvu. — Potem poroča dr. Costa o sprejemu nekterih ustanov (štifteng) v deželno oskrbstvo, ki mu jih c. kr. vlada ponuja, in dodaja, da se tudi Kalistrova ustanova privzame. Zbor je sprejel ta predlog. — Dežman v imenu finančnega odbora poroča o računskem sklepu deželnega zaklada in njegovih podzakladov, ki se potrdi; — Kromer poroča o proračunu deželnega zaklada in njegovih podzakladov za leto 1870., iz kterege se razvidi, da bodo stroški znašali 280.555 gld. 79 kr., dohodki pa le 89.312 gold. 65½ kr. Največ stroškov prizadenejo revni bolniki, za ktere mora dežela plačevati, in sicer so za leto 1870. proračunjeni na 85.000 gold., potem stroški za ženske z nezakonskimi otroki z 44.810 gld. 48½ kr. — Ker se za prihodnje spet vpelje strelina (talija) za roparske zverine (za medvedke po 40 gold., za medvede po 30 gold., za volkulje po 25 gold., za volke po 20 gld., za bistrovide tudi tako), je dr. Bleiweis predlagal, naj se talija vpelje tudi za stekle pse, ki so človeku in živini še nevarniši od roparske zveri in da se takemu, kdor ubije psa, kateri je bil po zdravniški komisiji za steklega spoznan, da 10 gold. v darilo; ta predlog je bil sprejet, kakor tudi dr. Tomanov, da se v proračun vpiše 200 gold. za podporo domačih umetnikov in ta podpora prihodnje leto dá mlademu kranjskemu slikarju Janezu Franke-tu, ki se višega slikarstva zdaj uči v Benetkah. — Ako se gori naštetih skupni stroški poravnajo z dohodki, bi konec l. 1870. primanjalo deželnemu zakladu 191.243 gold. 13½ kr. Da se tedaj ta primanjka va pobota, je treba priklad na direktne davke, kakor dozda, z 16 od 100 gold. in pa priklad z 10 odstotki na davek povžitega vina, mošta in mesa, — une priklade bodo znesle okoli 156.700 gld., te pa 34.200 gld.; pri vsem tem bode sicer še premalo 343 gold. 13½ kr.; to pa se more prihraniti s tem, da se tū ali tam stroški zmanjšajo. Ker dalje za zemljiščino odvezo dežela za leto 1870. potrebuje 624.217 gold., bode, kakor do-

zdaj, priklad na direktne davke po 24 od sto, in 10 odstotkov na davek za vžitino od vina, mošta in mesa potreba. — Posl. Peter Kozler v imenu finančnega odseka poroča o zidani nove norišnice ter predlaga, naj deželni odbor prihodnjemu zboru nasvetuje, kako in kaj. — Dr. Razlag v imenu ustavnega odseka poroča o postavi zaradi vpeljave slovenskega jezika v ces. uradnije in utemeljuje to postavo na vse strani jako temeljito. Tudi to prinesó „Novice“ po stenograf. zapisniku. — Po vsem tem je bila volitev državnega poslanca namesti grofa Koronini-a; izvoljen je bil z veliko večino grof Margheri; dr. V. Zarnik ni volil; — in za tem je bila volitev državnega poslanca namesti dr. Tomana, ki se je poslanstvu odpovedal; izvoljen je bil zopet dr. Toman z 18 glasovi proti 11 glasovom, ktere je dobil od svoje stranke dr. pl. Kaltenegger. Grof Margheri in dr. Toman sta sprejela volitev; dr. Tomanu pa je ta nova volitev bila še posebna zaupnica, ki mu jo je dala večina deželnega zbora za delovanje njegovo v državnem zboru. — Potem so se rešile še nektere prošnje, — al ko je imel deželni glavar odločiti dnevni red za popoldansko sejo, se vzdigne c. kr. deželni predsednik in naznanja zboru, da je po telegrafu od ministra notranjih zadev prejel dopis, v katerem se ima po Najvišem sklepu mahoma skleniti zbor. — Deželni glavar sklene na to s kratkim govorom, v katerem kaže na veliko delavnost zborovo in se c. kr. deželnemu predsedniku zahvaljuje za preprijazno udeležstvo, ter naposled zakliče Njegovemu Veličanstvu „hoch“ in „slava“. In trikrat se ponavljajo ti klici. Potem pa še dr. Toman dodá besedo in se zahvaljuje deželnemu glavarju za nepristransko voditeljstvo in obžalovaje, da, ako je vlada ta nenadni sklep na Najvišem mestu nasvetovala, ni skazala enake pravice našemu deželnemu zboru kakor drugim zborom; ali bodi si kakor koli, svojemu Gospodu in Cesarju kličejo Slovenci vsigdar navdušeni „živio“! In spet se ponavljajo živahni živio-klici.

In tako je mahoma ura odbila zboru že 23. okt., ko vsi drugi so še zborovali. Slovo so tedaj za letos vzeli narodni poslanci s sladko zavestjo, da so zvesto spolnili dolžnost proti domovini svoji, proti narodu slovenskemu — a tudi kot verni sinovi Avstrije. Da-si ravno jim ministerstvo ni pripustilo v zadnji uri še odkritosrčno in na ustavni podlagi izreči, da zahteva korist domovine in sreča Avstrije premembo ustave, izvedel je to vendar ves svet, in — deželni zbor je dosegel to, kar je hotel.

Dopisi.

Iz Celovca razglasujejo oklic za „Janežičevo ustanovitev“ in priporočajo, naj se po Slovenskem razglasi. Naj ob kratkem razglas povemo.

Prvi se je oglasil Dav. Trstenjak in je sprožil misel, da naj bi Slovenci rajnemu Janežiču postavili spodoben spominek. Trstenjakove misli so te-le: „Naj bi pri vstopu k družbi sv. Mohora prihodnje leto udje razun letnine dali vsaki po 10 nkr., po tej poti bi se nabralo okoli 1300 gl. Za 300 gl. bi se Janežiču omislil spodoben spominek. Letni odstotki od 1000 gl. pa bi se dajali za darilo pisatelju, kateri bi družbi izročil naj boljše delo za natis, in to bi bila vse žive dni: „Janežičeva ustanovitev.“

Tudi odbor družbe sv. Mohora se je hitro potem, ko je njen tajnik Janežič oči zatisnil, te misli poprijel: Janežič mora dobiti spodoben spominek.

Odborniki vsi so se 9. oktobra posvetovali, kako naj se postavi Janežiču spodoben spominek?

Sklenilo se je enoglasno to-le:

1. Naj se Slovenci naprosijo, da naj „Besednik“, kateri je zdaj vdovi in sirotama edina podpora, prav izdatno podpirajo.

2. Naj se Slovenci vabijo, da pošiljajo denarja za „Janežičev spominek.“ Od tega denarja se oberne 300 gl. za spodoben spominek na grobu, kar se pa več nabere, naj se vloži v hranilnico na obresti. Eno polovico teh odstotkov dobiva Janežičeva hči Olga do svoje smerti, eno pa njegov sin Evgen do svojega 30. leta. Odbor, ki nabrani denar oskrbljuje, vzdiga vsako leto obresti iz hranilnice in jih izroča Janežičevi vdovi, dokler vdova ostane in otroka ne postaneta polnoletna.

Vdova mora te obresti obračati za spodobno odgojitev imenovanih dveh otrok. Ko pa vdova umerje ali se omoži, dobi te njene dolžnosti in pravice otrok postavni varh ali jerob. Kader Olga umerje ali pa Evgen 30 let star postane ali pa tudi če prej umerje, napravi se iz tako oprostene polovice ali polovic shranjene istine ali glavnice tako imenovana „Janežičeva ustanovitev“, do ktere ima pravico najpred Janežičeva rodovina in žlahta, potem iz gornje in spodnje Rožne doline, in slednjič sploh na Koroškem rojeni slovenski učenci. Pravica, to ustanovitev ali štipendijo deliti, pripada odboru družbe sv. Mohora.

3. Nabira za „Janežičev spominek“ naj se raztegne na pet let in naj se voli poseben odbor treh gospodov, ki darila v ta namen dajane sprejema in oskerbljuje.

4. Nato nabiro daje družba sv. Mohora celih pet let vsako leto polovico čistega dobička, ki ji po plačanih stroških iz vsakoletnega pošteva ostane.

Tako je sklenil družbin odbor in je — tako mislimo — gotovo ravnal po volji celega naroda slovenskega. Zasluge Janežičeve so nepopisljive za ves narod, — ves narod naj mu tudi stavi spodoben spominek. Janežič je brez vsega dobička delal za ves narod in ni si nabiral zakladov, ki bi jih zapustil svojim otročičem. Od leta 1852. do leta 1868 je brez vse plače čisto zastonj spolnoval težavne dolžnosti tajnikove za družbo sv. Mohora. Časniki, ki jih je na svitlo dajal, niso si dobili nikoli toliko naročnikov, da bi si bil rajni kaj mogel na stran djati za svojo družino. Bolehal in bolehal je leta in leta in tako veliko denarja potrosil na zdravnike in zdravila. Mladim pisateljem, ki so mu pošiljali rokopisov, je plačeval njih izdelke čez mero dobro, da bi jim veselja narejal in jih vnemal za daljše delovanje na polji narodnem. Naročnine, ktero so poverjeniki nabirali po raznih mestih, ni dobival cele, temuč moral je pogostoma zgube terpeti, ktere so znašale sto in sto goldinarjev. Zdaj se lahko verjame, da si Janežič ni nabiral zlata in srebra. Lahko se verjame, da so ga na smertni postelji zdihljeji posilili in solze polile, ko je pomislil, kaj bo z njegovo družino. Naravnost povemo, da smo mu britke ure poslajševali in sladili s tem, da smo mu rekli: Slovenski narod tvoje družine pozabil in zapustil ne bo.

Slovenci!

Na smrti postelji in že umirajoč se je Janežič Vas prijazno spominjal in Vam priporočal svoja dva otroka, ki šteje Olga 14, Evgen pa 8 let. S tem upanjem je Janežič umerl, da se bodo Slovenci usmilili njegovih otrok. Slovenci! ali se je rajni mar motil? Ali ne bote poiskali po vsih kotih in predalih in radi položili za Janežičev spominek poslednjega krajcarja, ki bo služil na čast celemu narodu in sprva podpiral Janežičeve, za njimi pa druge slovenske otroke? Slavni bratje naši Čehi so Zdenki Havličkovi nabrali tavžente za doto in jo poslavlili z imenom: „Hči češkega naroda.“ Nas Slovencev ni sicer toliko kakor Čehov, pa vendar nas je